

29.1.1976

1

Kalevagatan 6 00100 HELSINGFORS 10

Telefon 842 511

... Till arbetspensionsanstalterna

UTBETALNING AV PENSION TILL ANNAN ÄN PENSIONSTAGAREN SJÄLV

Inom en vid Pensionsskyddscentralen verksam tolkningsgrupp, vari ingått representanter för pensionsanstalterna och Pensionsskyddscentralen, har uppgjorts ett cirkulär som godkänts av Pensionsskyddscentralens styrelse. Anledningen till att de i ärendet tidigare utgivna cirkulären ersätts med detta cirkulär är, att i lagstiftningen inträffat förändringar och delvis att i det praktiska förfarandet förändringar inträtt.

PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

BILAGA

Anvisningar om utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv.

29.1.1976

1

UTBETALNING AV PENSION TILL ANNAN ÄN PENSIONSTAGAREN SJÄLV

Inledning

I en promemoria bilagd till Pensionsskyddscentralens cirkulär nr 16/72 har anvisningar givits för pensionens utbetalning till annan än pensionstagaren själv. Sedermera har 34 § 1 mom. lagen om socialhjälp ändrats såsom följer:

"Erhåller person socialhjälp i form av anstaltsvård, eller har socialhjälp beviljats antingen helt eller delvis i form av förskott mot emotsedda pensioner, livräntor, understöd eller andra fortlöpande eller i ett för allt inflytande inkomster eller tillgodohavanden, äger socialnämnden befogenhet att uppbära och lyfta honom tillkommande, ovan avsedda inkomster och tillgodohavanden för den tid anstaltsvården varar eller socialbidrag av förskotts natur beviljats samt att använda dem för hans vård och för ersättande av socialhjälp, dock med beaktande av vad om användningen av sådan prestation till äventyrs annorstädes föreskrives. Över dessa medel skall särskilt konto föras."

Denna ändring i SocHjL har nödvändiggjort en ändring av APL, enligt vilken retroaktivt betalbar pension kan användas för ersättande av utgiven socialhjälp. Samtidigt har APL ändrats sålunda, att begreppet anhörig har bundits till den i 3 § SocHjL stadgade underhållsskyldigheten. Socialnämnden kan kräva att pensionen betalas till nämnden, om till pensionstagaren erlagts i 34 § SocHjL avsedd socialhjälp av förskotts natur eller om pensionstagaren erhåller socialhjälp i form av anstaltsvård.

Med anledning av de anförda ändringarna har det ansetts nödvändigt att samla anvisningarna i ärendet och göra dem tidsenliga. Med detta cirkulär upphävs cirkulär 16/72, punkt 4 i cirkulär 10/74 samt cirkulär 23/74.

Vid uppgörandet av cirkuläret har hörts representanter för social- och hälsovårdsministeriet och för socialstyrelsen.

Avsikten med detta cirkulär är att redogöra för de undantagsfall, då pensionen betalas till annan än pensionstagaren själv. I viss mån har också behörigheten

29.1.1976

2

att företräda pensionssökanden vid ansökan om pension behandlats.

Utgångspunkten vid uppgörandet av cirkuläret har varit, att pensionens utbetalning till pensionstagaren själv skall tryggas så väl som möjligt. Utbetalning av pension till annan än pensionstagaren själv är ett undantag. I sådana fall måste dessutom avgörandet vara synnerligen väl motiverat, ty om pensionen utbetalats felaktigt, måste pensionen eventuellt betalas en gång till.

Cirkuläret har indelats i fyra huvudpunkter.

- 1) utbetalning av pension till socialnämnden
- 2) utbetalning av pension till intressebevakare
- 3) utbetalning av pension mot fullmakt
- 4) utbetalning av pension till utsökningmyndighet

1. Utbetalning av pension till socialnämnden

1.1. Allmänt

Socialnämnden är skyldig att ge mindrebedlade och obemedlade hjälp till deras nödvändiga utkomst och till tryggheten av deras vård. Sålunda har i 50 § SocHjL socialnämnden givits rätt att utan särskilt bemyndigande ansöka om pension för sådan person, som får fortlöpande, sannolikt minst tre månader pågående socialhjälp, om risk föreligger för att hans angelägenheter inte eljest blir behörigen skötta. Socialnämnden äger även rätt att för sådan persons räkning utan särskilt bemyndigande vidta andra erforderliga åtgärder för bevakandet av vederbörandes förmåner och rättigheter.¹⁾ Man bör dock komma ihåg, att detta stadgande endast berättigar socialnämnden att ansöka om pension. Att på basen av detta stadgande betala pensionen till socialnämnden är inte möjligt.

Även ifråga om förfarandet vid pensionsutbetalningen är socialnämndens ställning av central betydelse. Om arbetspensionens utbetalning till socialnämnden ingår stadgande i 19 a § 2 mom. APL.

¹⁾ Ett stadgande av samma slag som ger barnatillsyningsman rätt att ansöka om pension ingår i 15 § lag om barn utom äktenskap. Enligt denna paragraf är barnatillsyningsmannen utan särskilt förordnande god man för varje utom äktenskapet fött barn som stadigst vistas i kommunen, så länge barnet äger rätt att erhålla underhåll. Den 1 oktober 1976 träder lagen om faderskap i kraft, varvid bl.a. lagen om barn utom äktenskap upphävs.

29.1.1976

3

Härutöver behandlas utbetalning av pension direkt till socialnämnden i följande stadganden:

- lag om vården av dem, som missbruka berusningsmedel, 8 §
- lag om socialhjälp, 34 §
- lag om barnskydd, 40 §
- lag om psykiskt efterblivna, 25 §.

Även i folkpensionslagen (FPL) i 43 och 44 § samt i sjukförsäkringslagen (SFL) i 29 § 3 mom. ingår stadganden om utbetalning av i dessa lagar avsedda förmåner till socialnämnden. Folkpensions- och sjukförsäkringsstadgandena utgår ifrån, att den förmån som skall erläggas, kan utbetalas till socialnämnden för vård av den försäkrade och dennes familj, om förmånens utbetalande till mottagaren själv på grund av dennes levnadsvanor icke kan anses motsvara sitt syfte. Enligt FPL beaktas som ytterligare grund pensionstagarens sinnestillstånd, kroppsliga eller andliga svaghet eller annan särskild orsak. Enligt 43 § FPL åter kan pensionen betalas till socialnämnden, om pensionstagaren erhåller anstaltsvård enligt lagen om socialhjälp, för ersättande av kostnaderna för pensionstagarens vård.

De stadganden inom statens pensionssystem som svarar mot 19 a § 2 mom. APL ingår i 17 § 3 mom. lagen om statens pensioner (StPL) och de inom det kommunala pensionssystemet motsvarande stadgandena i 10 § 3 mom. i Kommunala pensionsanstaltens pensionsstadga.

1.2. Lagändringarna

1.2.1. 19 a § 2 mom. APL

Fram till den 1 september 1974 förutsatte 19 a § 2 mom. APL att pensionen kunde betalas till socialnämnden för pensionstagarens eller de anhörigas framtida vård.

Från 1.9.1974 ändrades 19 a § 2 mom. APL såsom följer:

"På anhållan av socialnämnd kan pensionsanstalt bestämma, att pension eller del därav erlägges till nämnden för att användas för vården av pensionstagare eller av sådan person i vars försörjning pensionstagaren enligt 3 § lagen om socialhjälp (116/56) är skyldig deltaga. Angående utbetalning av pension till socialnämnd kan beslutas även till den del pensionen skall betalas retroaktivt, men socialnämnden får använda pensionen till ersättning av redan given socialhjälp endast i det fall att fråga är om förskott, som avses i 34 § lagen om socialhjälp."

29.1.1976

4

Vid tillämpning av stadgandet kan man utgå ifrån, att ifall i de tidigare nämnda lagrummen, 8 § lagen om vården av dem, som missbruka berusningsmedel, 34 § SocHjL, 40 § lagen om barnskydd och 25 § lagen om psykiskt efterblivna, ställda fordringarna för utbetalning av pension till socialnämnden uppfylls, skall även de i 19 a § 2 mom. APL uppställda förutsättningarna för utbetalning av pensionen till socialnämnden anses föreligga.

Beträffande 34 § SocHjL kan konstateras, att däri förutsätts att vederbörande person får socialhjälp i form av anstaltsvård. Med anstaltsvård avses vård i såväl av offentliga samfund som av privata upp- rätthållna vårdanstalter. Socialhjälp i privata vårdanstalter ges i allmänhet i form av en betalnings- förbindelse av socialnämnden.

Sagda fall utgör likväl endast en grupp, på vilken 19 a § 2 mom. APL kan tillämpas. Utöver dessa fall kan i praktiken förekomma även andra situationer, då utbetalning av pension eller del därav till social- nämnden kan vara motiverad.

Tillämpandet av 19 a § 2 mom. APL förutsätter inte att pensionstagaren får socialhjälp eller att denne får sin utkomst tryggad på annat sätt. Däremot krävs, att pensionen används för vården av pensionstagaren eller av sådan person, i vars försörjning pensions- tagaren är skyldig att delta. Sålunda är, när risk för utkomsten synes föreligga, detta tillräcklig orsak för pensionens utbetalning till socialnämnden. Med andra ord sagt, att pensionen utbetalas till socialnämnden förutsätter inte att vederbörande redan faktiskt får socialhjälp, utan redan den omständig- heten att vederbörandes levnadsvanor och förhållanden har konstaterats äventyra utkomsten, kan anses vara tillräcklig. Sådana på utkomsten inverkan risk- faktorer har i form av exempel uppräknats i 44 § FPL.

I ovannämnda fall måste man dock kräva, att pensions- tagarens levnadsvanor o.dyl. helt tydligt är sådana, att utbetalning av pensionen till denne inte kan anses ändamålsenligt. Socialnämnden är skyldig att bevisa detta. Kravet måste vara, att risken för att vården äventyras skall, åtminstone ifråga om levnadsvanorna, kunna motiveras t.ex. med tidigare försummelser av underhållsbidrag, med att vederbörande omhändertagits av samhället eller med annan tidigare inträffad händelse. Man måste nämligen hålla i minnet, att pensionen tillhör pensionstagaren själv och att endast i undantagsfall, då pensionstagarens levnadsvanor är i betydande grad avvikande och de ostridigt utgör en risk för vården av pensionstagaren

29.1.1976

5

eller sådan person, i vars försörjning pensionstagaren skall ta del, kan pensionen betalas till socialnämnden. Man kan också anse, att ifall pensionstagaren inte har anhöriga att försörja, förutsätter 19 a § 2 mom. APL ännu bättre motiverade bevis än om pensionstagaren är försörjningspliktig. Om vården av pensionstagaren eller av de personer som pensionstagaren är skyldig att försörja äventyras enbart på grund av en låg pension, föreligger inte förutsättningar för att betala pensionen till socialnämnden.

Pensionsanstalten måste inte nödvändigtvis betala hela pensionen till socialnämnden, utan till nämnden kan betalas endast en del av pensionen. I sådana fall då pensionstagaren dömts att betala underhållsbidrag, skall man beakta, att till socialnämnden inte får betalas mera av pensionen än högst det underhållsbidragsbelopp pensionstagaren på basen av varje enskild dom är skyldig att betala (jfr punkt 4.3.).

1.2.2. Försörjningsplikt

I den ändrade 19 a § APL har ordet anhörig ersatts med "person i vars försörjning pensionstagaren enligt 3 § lagen om socialhjälp är skyldig deltaga". Försörjningsskyldighet föreligger gentemot äkta make, egna barn, adoptivbarn och av makarna gemensamt omhändertavna den ena makens egna eller adoptivbarn, i den omfattning som i äktenskapslagen och i lagen om adoptivbarn stadgats. En man är dessutom försörjningsskyldig gentemot utom äktenskapet fött barn och dess moder, om mannen i behörig ordning förbundit sig eller genom rättens beslut ålagts att ge dem underhåll.

Beträffande utom äktenskapet fött barns moder föreligger försörjningsskyldighet under fyra månader före och nio månader efter barnets födelse. För i föregående stycke avsedda barns del varar försörjningsplikten enligt 3 § SocHjL fram till dess barnet fyller 18 år. Enligt lagen om underhåll för barn, som träder i kraft (1.10.1976) samtidigt med faderskapslagen varar försörjningsskyldigheten för barnets del fram till 18 års ålder, medan försörjningsskyldigheten enligt den nu gällande lagen om barn utom äktenskap varar i 17 år.

Enligt lagen om faderskap kan faderskapet till barn som fötts utom äktenskap fastställas enbart genom erkännande eller genom domstolsutslag. När en mans faderskap till ett utom äktenskapet fött barn fastställts genom laga kraft vunnen dom i enlighet med faderskapslagen, gäller beträffande barnets rättsliga ställning samma stadganden som beträffande erkänt

29.1.1976

6

barn. Fastställandet av faderskap lika litet som av försörjningsskyldighet kan inte ske genom sådant avtal som avses i 11 § lagen om barn utom äktenskap.

1.2.3. I 34 § SochjL avsett förskott

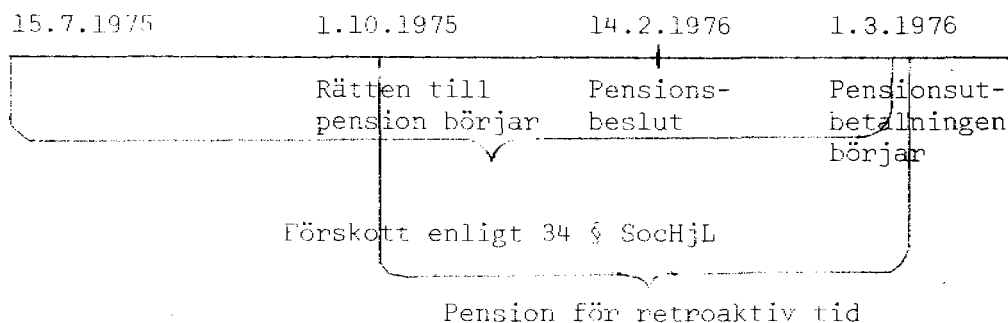
Tidigare förutsatte lagen, att pensionen kunde betalas till socialnämnden endast för framtida vård. Till följd av lagändringen kan pensionen utbetalas till socialnämnden även för ersättande av redan utgiven socialhjälp i fall som gäller i 34 § SochjL avsett förskott.

1.2.4. Utbetalning av retroaktiv del pensionen

Det tidigare 19 a § 2 mom. APL tillämpades så, att retroaktiv del av pensionen inte alls kunde erläggas till socialnämnden. Då det inte är motiverat att ge retroaktiv utbetalning av pension en särskild ställning, intogs i lagen ett omnämnande därom, att pensionen även till denna del kan betalas till socialnämnden.

Den från den 1 september 1974 gällande situationen framgår av följande exempel:

Exempel 1.

I detta fall kan pensionen betalas till socialnämnden för tiden från 1.10.1975 till 1.3.1976.

Exempel 2.

Soc.nämndens ansökan

15.7.1975

1.8.1975

pensionen betalas till pensionstagaren

pensionen betalas till socialnämnden

29.1.1976

7

Då pensionen i detta fall redan har betalats till pensionstagaren själv, kan pensionen utbetalas till socialnämnden först från första möjliga följande utbetalningsdag, likväl tidigast från början av den månad som följer på socialnämndens ansökan, emedan pensionen i annat fall skulle utgå till betalning två gånger, dels till pensionstagaren själv, dels till socialnämnden.

1.3. Utbetalning av pensionens barntillägg till socialnämnden

Barntillägget är till sin natur inte någon särskild pension som skulle utgå till barnet, utan är en del av pensionstagarens egen pension. Om socialnämnden likväl på basen av 19 a § APL ber om endast barntilläggets andel av pensionen, kan denna avskiljas från pensionen till socialnämnden, då ju nämnden äger rätt att begränsa sin begäran till att omfatta endast en del av pensionen. Om denna begränsning av begäran till att omfatta endast barntilläggsandelen uppenbart beror på missförstånd hos socialnämnden, borde pensionsanstalten informera nämnden om vad tillägget är.

Innan barntillägget utbetalas till socialnämnden skall förskottsskatt innehållas av pensionens bruttobelopp. Därefter uppdelas pensionen och barntilläggsandelen betalas till socialnämnden. Till nämnden får dock av pensionen inte utges mera än vad nämnden bett om.

Man bör observera, att barntillägget kan betalas till socialnämnden under samma förutsättningar som vilken annan del som helst av pensionen. Om dessa förutsättningar inte finns, får barntillägget inte betalas till socialnämnden på basen av 19 a § APL.

1.4. Socialnämndens ansökan

Ovannämnda stadganden utgår ifrån, att socialnämnden tar initiativet till pensionens utbetalning till nämnden. Ansökan skall vara undertecknad av socialnämnden.

I lagen om förvaltning av socialvården uppdelas socialnämnden i en allmän avdelning och en vårdavdelning. I lagen har dock lämnats möjlighet för att genom socialreglementet bestämma om en annan fördelning av socialvårdens uppgifter t.ex. med hjälp av särskilda nämnder. I Helsingfors och Åbo t.ex. finns även en barnskyddsnämnd. Fastän en sådan särskild barnskyddsnämnd handhar bara en del av socialnämndens uppgifter, skall barnskyddsnämnden jämföras med socialnämnden vid tillämpningen av 19 a § 2 mom. APL. I några små kommuner omhänderhas socialnämndens uppgifter av kommunalstyrelsen.

29.1.1976

8

För socialnämndens ansökan har inte stadgats något formulär, men helt naturligt är, att ansökan måste motiveras. Av ansökan borde så individualiserat som möjligt framgå i allmänhet åtminstone följande omständigheter:

- personuppgifter om pensionstagaren
- av vilken orsak och på basen av vilket stadgande socialnämnden anhåller om pensionens utbetalning till nämnden
- för vilken tid socialnämnden anhåller om pensionen
- för vilket ändamål pensionen skall användas
- hur stort belopp socialnämnden anser sig ungefär behöva för ifrågavarande ändamål
- för vilken tid eventuellt i 34 § SocHjL avsett förskott har utgivits.

Om underhållsbidrag har fastställts genom dom, skall till ansökan dessutom fogas kopia eller avskrift av domstolens utslag. Ifall avtal har ingåtts om underhållsbidraget, skall till ansökan fogas avskrift eller kopia av avtalet.

1.4.1. Hörande av pensionstagaren

Innan beslut ges, skall pensionstagaren beredas tillfälle att uttala sig i ärendet. Enklast förverkligas detta i praktiken så, att till pensionstagaren sändes fotostatkopior av de handlingar, vari yrkande om utbetalning till socialnämnden ingår, och att pensionstagaren ombeds att inom utsatt tid inlämna bemötande. Samtidigt skall påpekas, att härefter avgörs ärendet, fastän något bemötande inte skulle ha inlämnats till pensionsanstalten.

I vissa fall har dock socialnämnden rätt att direkt i stöd av lagstadganden uppbära och lyfta en persons pension. Dessa stadganden är:

- lag om vården av dem, som missbruka brusningsmedel, 8 §
- lag om socialhjälp, 34 § 1 mom.
- lag om barnskydd, 40 § 1 mom.
- lag om psykiskt efterblivna, 25 § 2 mom.

1.4.2. Beslutet

När pension beviljas, skall i pensionsbeslutet alltid konstateras, till vem pensionen beviljas och hur utbetalningen kommer att ske. Huvudregeln är naturligtvis då, att pensionen utbetalas till den, till vilken pensionen beviljats. På basen av särskilda lagstadganden kan det dock gå så, att pensionen, såsom

29.1.1976

9

ovan sagts, måste betalas till annan än pensions- tagaren. Om detta kan beslutas genast då pensionen beviljas. Likaså kan ett sådant beslut ges även senare. Pensionen kan dock utbetalas till social- nämnden först från början av den månad som följer på socialnämndens ansökan.

Med anledning av socialnämndens ansökan skall pen- sionsanstalten ge beslut jämte besväransvisning och beslutet skall sändas till såväl socialnämnden som pensionstagaren. Av beslutet skall framgå de lagrum, som beslutet grundar sig på. I de fall då fråga är om i 34 § SocHjL avsett förskott, skall detta konsta- teras i beslutet.

Om besvärinstans ändrar beslut gällande pensionens utbetalning, kan ändringen gälla endast kommande tid från det besvärinstansen gav sitt beslut och framåt, emedan pensionsanstaltens beslut enligt 21 § 6 mom. APL skall tillämpas ända till dess laga kraft vunnet avgörande i ärendet föreligger.

2. Utbetalning av pension till intressebevakare

Stadgandet om intressebevakare ingår i 19 b § APL, som är indelat i två moment. Första momentet berör endast ansökan om pension och andra momentet utbetal- ningen. Stadgandet har följande innehåll:

Är pensionssökande minderårig eller är han på grund av sjukdom eller av annan orsak oförmögen att själv söka pension och saknar han förmyndare eller för ändamålet tillför- ordnad god man, må av pensionsanstalten godkänd nära anhörig eller annan person, som huvudsakligen dragit försorg om honom, i egenskap av bevakare av hans intressen föra hans talan i ärende rörande pension som utgår enligt denna lag. Den, som fyllt 18 år, må även, därest ej särskilt hinder före- ligger, själv göra ansökan rörande sin pen- sion.

Under i 1 mom. stadgade förutsättningar må pensionsanstalt även utbetala pension åt nära anhörig till pensionstagare eller annan person eller åt minderårig pensionstagare, som fyllt 18 år.

Varken i StPL eller i KTAPL ingår något mot 19 b § APL svarande stadgande. Däremot motsvarar 17 § StFamPL 19 b § APL.

29.1.1976

10

Det har ansetts, att första momentet borde ges en vid tolkning, för att anhängiggörande av ansökan inte i allmänhet skall hindras av formella skäl. Detta betyder bland annat, att pensionsanstalten i allmänhet inte behöver kräva särskilda bevis beträffande sjukdom eller annan orsak, såsom utrikesresa, utan att intressebevakarens anmälan i saken är tillräcklig. Förutom om hindret för att söka pension, skall den som för talan också meddela, på vilken grund han tar sig talan, dvs uppträder som intressebevakare. När i undantagsfall tilläggsupplysningar behövs, skaffar pensionsanstalten dem på det sätt den finner mest lämpligt.

Med sådan anhörig, som lagrummet avser, skall utöver äkta make och släktingar i rätt uppstigande eller nedstigande led jämte deras makar, förstas även syskon och dessas makar.

Andra momentet i stadgandet behandlar utbetalning av pensionen. Av sakens natur följer, att pensionsanstalten, då den godkänner intressebevakaren att lyfta pensionen, måste iaktta större försiktighet än då anstalten godkänner denne att ansöka om pensionen. Pensionsanstalten skall helst i oklara fall innan pensionen betalas ut ta kontakt med socialnämnden för att få en tydligare bild av de faktiska omständigheterna.

3. Utbetalning av pension mot fullmakt

19 a § 1 mom. APL förbjuder pensionens överförande på annan person utan pensionsanstaltens samtycke och nämner därtill, att avtal om pantsättning av pensionen är ogiltigt. Befullmäktigande avser inte samma sak som överföring eller pantsättning av pension. De ansluter sig dock så nära till varandra, att ett ovillkorligt och allmänt godkännande av en fullmakt kan leda till ett allmänt godkännande av överföring och pantsättning utan något egentligt samtycke av pensionsanstalten. Sålunda bör man iaktta försiktighet vid utbetalning till en befullmäktigad. Regelmässigt kan man förfara i enlighet med nuvarande praxis, mao. pensionen inbetalas på pensionstagarens namn till en bank eller till posten. Godkännandet av fullmakten ankommer då på banken eller posten. Om till pensionstagaren från annat håll än från vederbörande pensionsanstalt betalas pension såsom frivillig tilläggsförmån, avser pensionstagaren uppenbarligen att med en fullmakt ordna saken så, att hela hans pension utbetalas från ett och samma ställe. I sådana fall kan fullmakten godkännas.

29.1.1976

10

Det har ansetts, att första momentet borde ges en vid tolkning, för att anhängiggörande av ansökan inte i allmänhet skall hindras av formella skäl. Detta betyder bland annat, att pensionsanstalten i allmänhet inte behöver kräva särskilda bevis beträffande sjukdom eller annan orsak, såsom utrikesresa, utan att intressebevakarens anmälan i saken är tillräcklig. Förutom om hindret för att söka pension, skall den som för talan också meddela, på vilken grund han tar sig talan, dvs uppträder som intressebevakare. När i undantagsfall tilläggsupplysningar behövs, skaffar pensionsanstalten dem på det sätt den finner mest lämpligt.

Med sådan anhörig, som lagrummet avser, skall utöver äkta make och släktingar i rätt uppstigande eller nedstigande led jämte deras makar, förstås även syskon och dessas makar.

Andra momentet i stadgandet behandlar utbetalning av pensionen. Av sakens natur följer, att pensionsanstalten, då den godkänner intressebevakaren att lyfta pensionen, måste iaktta större försiktighet än då anstalten godkänner denne att ansöka om pensionen. Pensionsanstalten skall helst i oklara fall innan pensionen betalas ut ta kontakt med socialnämnden för att få en tydligare bild av de faktiska omständigheterna.

3. Utbetalning av pension mot fullmakt

19 a § 1 mom. APL förbjuder pensionens överförande på annan person utan pensionsanstaltens samtycke och nämner därtill, att avtal om pantsättning av pensionen är ogiltigt. Befullmäktigande avser inte samma sak som överföring eller pantsättning av pension. De ansluter sig dock så nära till varandra, att ett ovillkorligt och allmänt godkännande av en fullmakt kan leda till ett allmänt godkännande av överföring och pantsättning utan något egentligt samtycke av pensionsanstalten. Sålunda bör man iaktta försiktighet vid utbetalning till en befullmäktigad. Regelmässigt kan man förfara i enlighet med nuvarande praxis, mao. pensionen inbetalas på pensionstagarens namn till en bank eller till posten. Godkännandet av fullmakten ankommer då på banken eller posten. Om till pensionstagaren från annat håll än från vederbörande pensionsanstalt betalas pension såsom frivillig tilläggsförmån, avser pensionstagaren uppenbarligen att med en fullmakt ordna saken så, att hela hans pension utbetalas från ett och samma ställe. I sådana fall kan fullmakten godkännas.

29.1.1976

11

I allmänhet borde pensionsanstalten likväl inte betala pensionen direkt till den som framvisar en fullmakt. Sålunda skall en fullmakt som gäller tillsvidare, inte godkännas, emedan pensionstagaren exempelvis kan ha dött efter det fullmakten utfärdats. Däremot kan en engångsfullmakt i undantagsfall godkännas i t.ex. brådskande fall. Ytterligare kan, när arbetsgivaren betalat arbetstagaren lön för sjuktiden och arbetstagaren sedermera beviljas pension retroaktivt för samma tid, pensionen för den tid som motsvarar sjuklönstiden, betalas till arbetsgivaren mot fullmakt.

I cirkulär 16/72 har konstaterats, att pensionsanstalten kan betala retroaktiv del av pensionen till arbetsgivaren utan särskild fullmakt, om i det kollektivavtal som skall tillämpas på arbetstagaren ingår en därtill förpliktande bestämmelse. Pensionsnämnden har dock i ett avgörande 29.5.1973 ansett att detta inte är möjligt. Försäkringsdomstolen har inte tagit ställning i ärendet.

4. Utmätning av pension

4.1. Utsökningsmyndighet

För lagligheten i utmätningsförfarandet svarar utsökningsmyndigheterna. På pensionsanstalten ankommer inte att befatta sig med, huruvida utmätningen är lagenlig eller inte. Om en utmätning förefaller att vara klart lagstridig, borde pensionsanstalten påpeka detta för utsökningsmyndigheten. Om utsökningsmyndigheten trots ett sådant påpekande vidhåller sin uppfattning, skall pensionsanstalten betala ut pensionen i enlighet med utsökningsmyndighetens anvisningar.

Utmätningen sker enligt lag på den ort, där pensionstagaren bor och inte på den ort, där pensionsanstalten verkar. Av denna orsak anges i handlingarna namnet på utsökningsmyndigheten i pensionstagarens hemort. De praktiska åtgärderna omhändersas i allmänhet av utmätningsmannen på den ort pensionsanstalten verkar i stöd av till honom riktad begäran om handräckning. Detta sker så, att utmätningsmannen ber utsökningsmyndigheterna på pensionsanstaltens verksamhetsort att delge anstalten betalningsförbudet. Dessa myndigheter kan inte pröva lagenligheten i betalningsförbudet utan uppträder endast i enlighet med begäran om handräckning som riktats till dem, och vidareförmedlar betalningsförbudet till anstalten.

29.1.1976

12

4.2. Vad kan utmätas av pensionen

19 a § 1 mom. APL förbjuder utmätning av pension. Likaså får enligt 4 kap. 7 § 1 mom. utsökningslagen pension inte utmätas. I samma kapitel i dess 7 b § sägs dock, att stadgandena i 7 § 1 mom. inte tillämpas vid utsökning av underhållsbidrag, som utgår till make eller barn i eller utom äktenskap eller i skadestånd åt barn. Härvid tillämpas ej heller stadgandet i 4 kap. 6 § 1 mom. utsökningslagen, enligt vilket av gäldenärs lön skall från utmätning undantas minst två tredjedelar av vad lönen utgår med för tiden mellan utmätningen och följande löneutbetalningsdag. Den del av pensionen som inte utmäts kan således i dessa fall bestämmas till mindre än två tredjedelar.

4.3. Del som undantas från utmätning

Då utmätning sker av pension som utbetalas med jämna mellanrum, skall likväl alltid minst en bestämd, i förordning fastställd del lämnas utanför utmätningen. I förordningen har storleken av den del av lönebeloppet som skall undantas från utmätning bestämts i enlighet med hur mycket gäldenären fram till följande löneutbetalningsdag skall anses behöva för sin egen och makens försörjning och för försörjningen av i hans vårdnad befintliga egna och makes barn jämte adoptivbarn. År 1976 var detta belopp för gäldenärens egen del 14,90 mark och för var och en av de här nämnda anhörigas del 6,10 mark per dag. Dessa belopp förhöjs, ifall gäldenären bor på ort som räknas till första dyrortsgruppen, med 30 procent, och på ort som hör till andra dyrortsgruppen, med 20 procent. Beloppen är bundna vid levnadskostnadsindexet. Ovannämnda markbelopp skall årligen offentliggöras i november medelst beslut i författningssamlingen. De härav eventuellt föranledda ändringarna förverkligas alltid från ingången av det följande kalenderåret.

Det underhållsbelopp som motsvarar pensionens betalningsperiod får således utmätas, också om det skulle vara större än 1/3 av pensionens belopp. Enligt Helsingfors hovrätts ståndpunkt får det av pensionen utmättningsbara beloppet inte överstiga det månatliga underhållsbidragets belopp, och till betalning förfallna underhållsbidrag får inte utmätas av pensionen. Åbo hovrätt har däremot i ett avgörande nyligen ansett, att också till betalning förfallna underhållsbidrag kan utmätas av pensionen. Saken har således tolkats olika. Den 1 oktober 1976 träder dock i kraft en lagändring, genom vilken ett nytt 4 mom. införs i 4 kap. 6 § utsökningslagen. Enligt detta moment får utmätning av lön inte verkställas för indrivning av underhållsbidrag till barn i eller utom äktenskap eller i skadestånd för barn, om från förfallodagen har förflutit mer än tre år.

29.1.1976

13

4.4. Utmätning på grund av äktenskapslagen

Enligt 108 § Äktenskapslagen kan, om make har försummat sin skyldighet att till andra makens förfogande överlämna eller för dennes och barnens underhåll utgiva medel, förordnas att av den förstnämndas lön skall viss del utbetalas till den andra maken. Förordnandet ges av utmättningsman och dennes förordnande betraktas som utmätning. Enligt 113 § samma lag skall stadgandena om innehållande av lön tillämpas även på till make utgående pension. Motsvarande stadganden ingår också i 29 och 34 § lagen om barn utom äktenskap. Också i dessa stadganden sker förändringar från 1.10.1976.